

NOVA AKROPOLA

Z A B O L J E G Č O V J E K A I B O L J I S V I J E T

Otkrića roboata Tlaloca

FILOZOFIJA,
ČOVJEK I PRIRODA

Francis Bacon
O AMBIĆIJI

IVAN
LUKAČIĆ

LUTKE I
MARIONETE

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

05 | 2015. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4

8

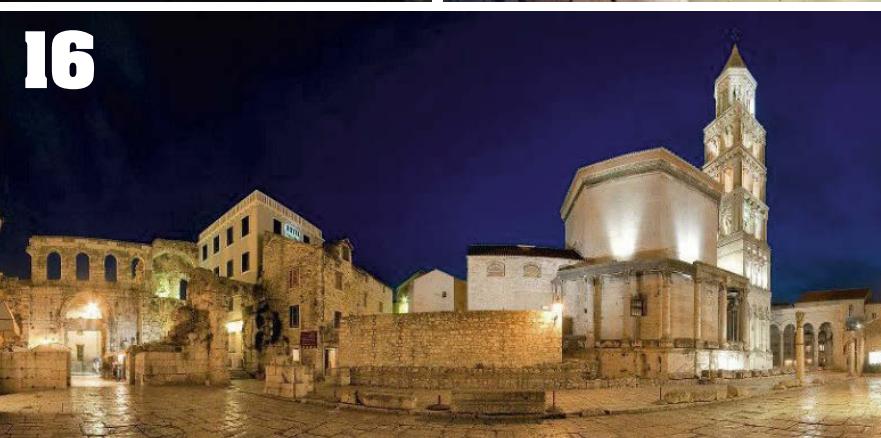
14

12

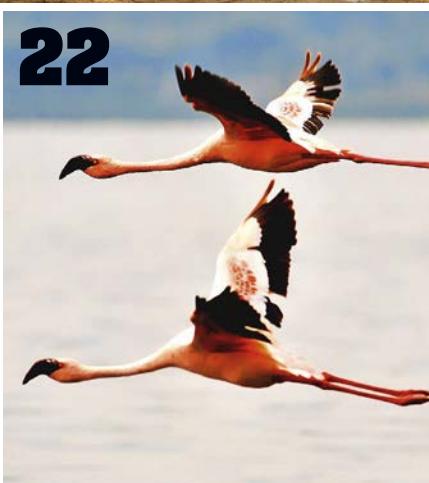
16

18

22

4 FILOZOFIJA, ČOVJEK I PRIRODA

Delia Steinberg Guzmán

**8 KRIZA ODGOJA
I OBRAZOVANJA - II. dio**

Sabine Leitner

12 OTKRIĆA ROBOTA TLALOCA

Dragan Slijepčević i Nataša Žaja

**14 Francis Bacon
O AMBICIJI**

16 IVAN LUKAČIĆ

Ariana Deranja

18 LUTKE I MARIONETE

Irene Melfi Švetko

22 PTICE PLAMENOG PERJA

Maja Kovač

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac, Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihičić

Lektura: Branka Žaja, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo: Atila Barta, Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222, Fax: 01/233 0450

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Postoji li čovjek koji može ostati ravnodušan pred nesagledivim ljepotama i čudima Prirode? Može li ne ustuknuti pred njenom snagom i silinom?

Neke posebne trenutke iz života Prirode nosimo zapisane u sjećanju još od djetinjstva. Oni nam ponekad tiho dođu i prenesu nas u neki drugi prostor i vrijeme... Koliko je očiju svijeta gledalo u zvezde neba ili u one zemaljske, rasvjetane po travi? Koliko je pjesnika u nama osluškivalo šum vjetra i kiša, škripu leda i mirisne udahe zemlje?

Toliko je toga što nam Priroda svakodnevno govori... Kako samo izgleda žir hrasta? Pa ipak, iz njega će prepletanjem moćnih sila izrasti čudesno stablo starih druida. Tko bi u mekom letu leptira mogao prepoznati jučerašnju čahuru gusjenice? Koji to geometrijski ples kaplju pretvara u pahulju, mračni grafit u prozirni dijamant?

Priroda nam se već milijunima godina obraća i pruža svoju zaštitničku ruku. Sve simbole koje smo stvorili, svu inspiraciju koja nas je poticala na čudesna umjetnička djela, sva znanstvena i tehnološka rješenja pronašli smo živeći duboko povezani s njom. Ukoliko bi nestale sve biblioteke svijeta sa svojim knjigama - tradicije nam prenose - mogli bismo obnoviti mudrost koju su one sadržavale samo čitajući iz Prirode.

Poglavlјica Seattle nam u tom smislu poručuje:
*Zemlja ne pripada čovjeku, čovjek pripada Zemlji...
Sve su stvari međusobno povezane... Čovjek nije istkao mrežu života, on je samo jedna od njezinih niti. Što god učini mreži, čini samome sebi.*

Danas je više nego očito koliko je neophodno obnoviti ovu drevnu mudrost i tako učiniti stvarnjom i odgovornijom našu ulogu koja nam unutar Prirode pripada... ☺

Uredništvo

FILOZOFIJA, ČOVJEK I PRIRODA

**Intervju s Delijom Steinberg Guzmán,
predsjednicom međunarodne Nove Akropole**

Kakva je veza između filozofije i Prirode?

Ako filozofiju shvaćamo u najširem mogućem smislu kao ljubav prema mudrosti, moramo u tu mudrost uključiti i sve zakone Prirode.

Ne možemo se ne obazirati na te zakone; ono što trebamo učiniti je da ih upoznamo i pokušamo suštinski razumjeti. Ta želja da ih suštinski razumijemo uključuje ljubav - ne ljubav kao emocionalnu reakciju, već ljubav kao razumijevanje, kao prihvatanje tih zakona i, iznad svega, kao način suradnje s njima.

Mislite li da se filozofija ne bavi samo apstrakcijama?

Apsolutno. Zato smo i preuzeли koncept ljubavi prema mudrosti koji je postojao u klasičnom svijetu. Po tom konceptu, ljubav prema mudrosti nije samo proučavanje, već proučavanje i aktivna odnosa prema svim stvarima koje proučavamo. Apstraktne koncepcije nas udaljavaju od svijeta, od naše okoline, od ljudi, čak i od nas samih; zato filozofija treba također biti i aktivna. Čime se bavi filozofija?

Svime: od trenutka kad se fokusiramo na čovjeka, na njegovu stvarnost i njegove mogućnosti, kako možemo ograničiti polje filozofije? Ona, dakle, mora biti šira od svih znanosti i svih umjetnosti.

Koje bi bilo čovjekovo mjesto unutar ovog živog svijeta, unutar Prirode?

Da je onako kako čovjek hoće, tražili bismo povlašteno mjesto, najbolje i najistaknutije, jer smo se navikli misliti da je čovjek vrhunac svekolike moguće evolucije.

Ne poričem da u usporedbi sa životnjama, biljkama ili mineralima čovjek pokazuje razvijenije osobine. No mi ne bismo smjeli zauzeti mjesto u Prirodi iz oholosti – zato što smatramo da smo najbolji, jedini na najvišoj točki evolucije – već upravo zato što osjećamo da smo drugačiji od minerala, biljaka i životinja, trebamo osjećati i veću odgovornost.

Koje je naše mjesto u Prirodi? Ono s najvećom odgovornosti: ono što ne mogu učiniti mineral, drvo, životinja, možemo učiniti mi. I to je čovjekovo mjesto: sposobnost mišljenja, sposobnost da se uskladi s Prirodom i da djeluje zajedno s njom, umjesto da krši njezine zakone.

S filozofskog stanovišta ja bih čovjeku dodijelila ulogu potpore i odgovornosti, nikad ulogu uništavanja i iskorištavanja Prirode.

Kako se mogu razumjeti prirodni zakoni i kako djelovati u skladu s njima? Koji su to zakoni?

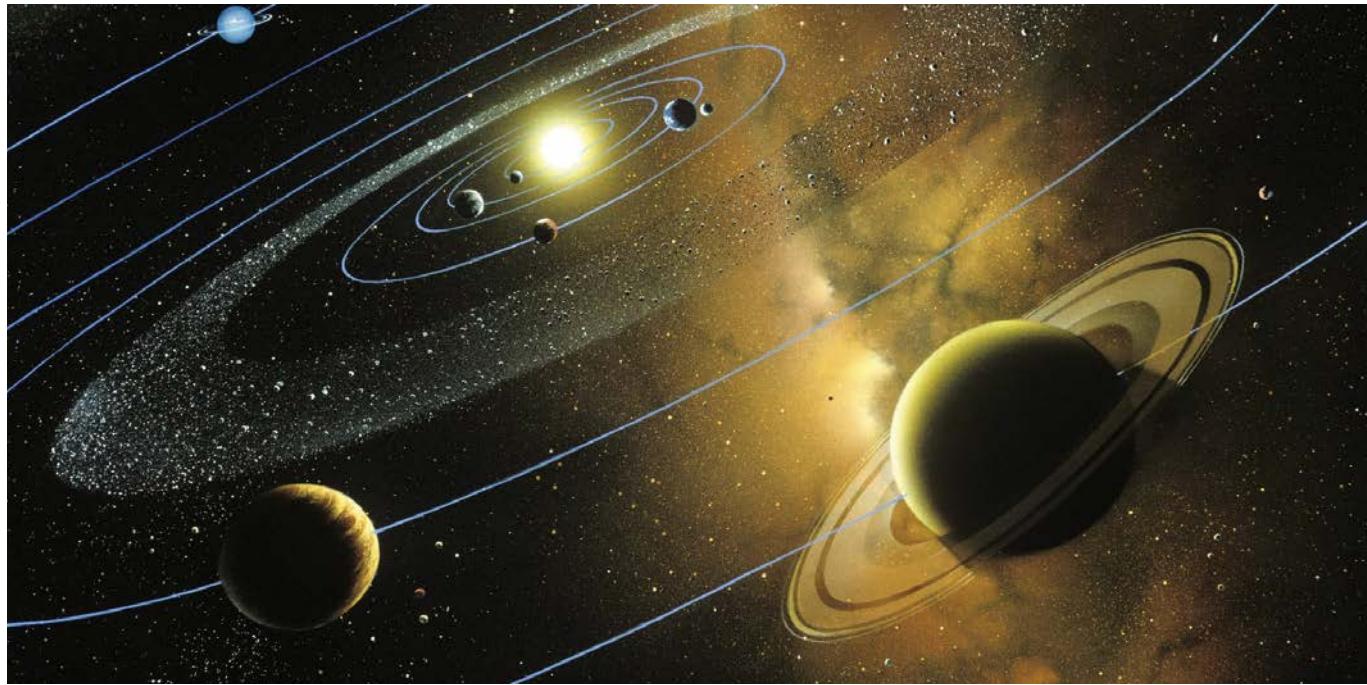
Svaki dan vidimo da se Sunce pojavljuje na horizontu i da navečer nestaje na zapadu. Navikli smo se na godišnja

doba, na njihove mijene; navikli smo se na oluje, posljedice oluja, na iznenadne erupcije vulkana, podizanje mora i pustošenje obala. Zar mislimo da se sve to događa bez razloga? Mislimo li da bez razloga radi naša probava, da nam se bez razloga puls ubrzava, ili da nam se bez razloga ponekad čini da će nam srce iskočiti iz grudi?

Razumijevanje zakona za mene znači razotkrivanje načina kako Priroda djeluje i zašto tako djeluje. To se mora zasnivati na filozofskom promatranju. Drugim riječima, umjesto da samo želim znati „što“, želim također znati i „zašto“.

Zbog toga moramo biti strpljivi i pažljivo promatrati i odnositi se s poštovanjem prema svemu što vidimo; to jednostavno nije samo opažanje niza iskustava i bilježenje koliko često se ona ponavljaju, već shvaćanje da se stvari ne događaju slučajno. To znači razumjeti Prirodu. To znači otkriti određene zakonitosti, sustavan način djelovanja, kao što to prihvaćamo i za druga živa bića. **Tako nas to vodi ne samo do razumijevanja, već također i do djelovanja.**

Da, do djelovanja. Samo razumijevanje bi značilo zauzimanje stava pasivnog primatelja, promatrača Prirode; no, kao što sam prije rekla, čovjeku je dana odgovornost i netko tko osjeća odgovornost, ne može samo stajati sa strane i gledati. Ako samo gledamo, ništa ne činimo. Međutim, ako smo mi dio Prirode i ako je Priroda živa, u pokretu i evoluira, i mi trebamo biti živi, moramo se kretati i trebamo evoluirati. Na taj način djelujemo i kao ljudska bića i kao dio Prirode.

Vi dakle mislite da život evoluira sa svrhom i da nije proizvod slučajnosti?

Nemoguće je da ta divota koju vidimo oko sebe svaki dan, na zemlji i na nebu, bude proizvod slučajnosti.

Bilo bi to rasipanje da je puka slučajnost. Isto tako bi mogli reći da smo danas proučavajući univerzum i Prirodu koja nas okružuje sve „slučajno“ otkrili i stvorili slične pojave. Nešto što pred našim vlastitim očima jasno i precizno pokazuje da postoje ciklusi, i da se ti ciklusi ponavljaju, ali nikad sasvim isti, dokazuje nam

da oni vode prema cilju. Činjenica da mi cilj ne razumijemo u potpunosti ne znači da je to slučajnost. Trebamo odbaciti ideju slučajnosti i umjesto nje potražiti uzroke.

Ako postoji cilj, zašto ga ne razumijem? Ako ga sad ne razumijem, da li je za mene uopće moguće da ga razumijem? Ako u svemu što postoji oko mene otkrivam harmoniju i stalni smjer, odakle mi pravo da razmišljam o slučajnosti? Zar ne bi bilo bolje da pokušam naći uzroke koji leže iza tih pojava?

To zaista nije stvar vjerovanja, to je stvar logike. Ono što vidimo ima smjer, a sve što ima smjer ima i svrhu. Slučajnost je, s druge strane, mnoštvo stvari razbacanih bez reda, i samo ljudska bića stvaraju slučajne događaje, ali ni tada ne uvijek...

Činjenica je da je u današnjem čovjeku duboko usađen pojam kulture koji je, kao i njegova vlastita kultura, jako odvojen od poimanja Prirode kao cjeline. Kakav bi, s filozofskog stanovišta, bio odnos između čovjeka, Prirode i kulture, i između kulture i Prirode?

Kultura se pretvorila u pojam koji je gotovo isto tako prazan kao i filozofija, koja je dovoljno apstraktna da ne proučava ništa, osim ostataka koji su joj preostali od drugih znanosti.

Ono što nije pokriveno nekom znanosti, što nije jedna znanost ne može objasniti, to je ostavljeno filozofiji da razmotri kako riješiti s nekoliko ispraznih definicija. Mislim da s kulturom činimo isto.

Što je drugo kultura nego proizvod nutarnjeg čovjeka, onoga što on misli i osjeća? Može li čovjek osjećati i misliti udaljavajući se potpuno od Prirode? Nemoguće, mi smo uronjeni u Prirodu.

Možemo li mi stvoriti kulturu koja sebe odvaja od Prirode, možemo li stvoriti apstraktnu kulturu? Mislim da bi to bilo teško.

Meni se to čini tako teško kao misliti da svijet postoji slučajno. Postoji li znanost koja može sebe odvojiti od Prirode? Postoji li umjetnost koja sebe može odvojiti od Prirode? Postoji li nutarnji koncept ljudske evolucije, ljudskog razvoja koji može biti odvojen od Prirode? Ne postoji.

Dakle, ako je kultura izraz svog našeg iskustva koje možemo prenijeti drugim generacijama, bilo kao znanost ili umjetnost, ili filozofiju, kao različite oblike mišljenja ili vjerovanja, ta kultura je nužno povezana sa svijetom oko nas, s okruženjem u kojem živimo. Odvojiti je od toga znači izgubiti njen smisao, ona prestaje biti kultura.

Mnogi ljudi misle da će čovjek iz silne želje da postati dio Prirode izgubiti svoje tipično ljudske karakteristike. Kako možemo postati dio nje, a da ne prestane-mo biti ljudi, ljudska bića?

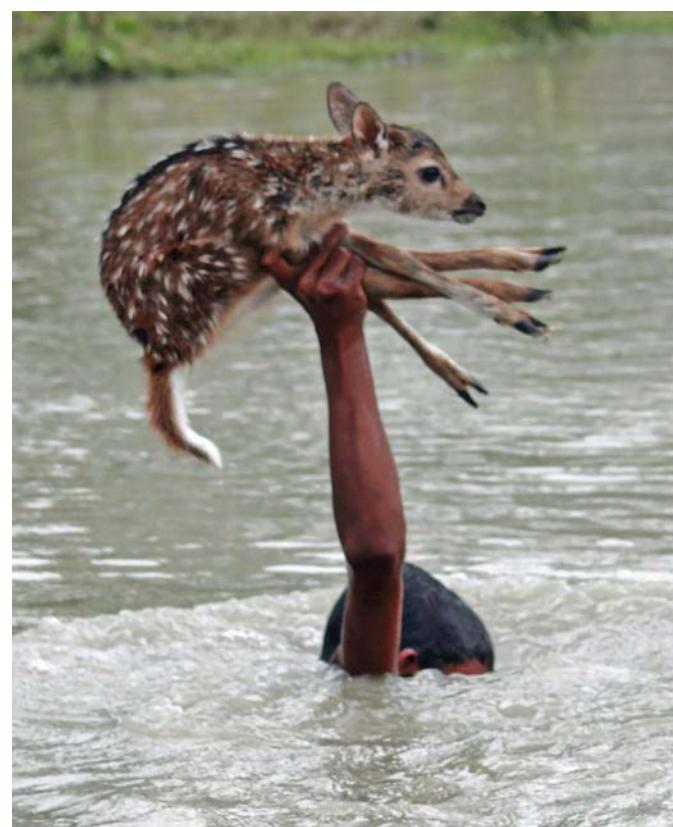
Postati dio nje dok nastavljamo misliti, inteligentno postati dio Prirode, znači združivanje integracije i identiteta. Čovjek može biti, i ustvari jest dio Prirode, no on također može o njoj razmišljati, razumjeti je, može inteligentno u njoj sudjelovati. Kako onda može izgubiti svoj identitet?

Ako bih se ja sada sagnula i podignula list ili puža, koji je prije nekoliko trenutaka puzao po zemlji, a sada se prikrio u grmu, da li je taj puž izgubio svoj identitet zbog činjenice da je sakriven iza lišća? Da li list poput ovih listova gubi identitet, da li ga ja mogu zamijeniti s konjem ili sa psom? Ipak, on se tako harmonično slaže

s Prirodom da ja vjerujem da je njegov način postojanja baš takav da čini dio Prirode i da prirodno bude ono što jest.

Čovjek misli da mora biti različit kako ne bi izgubio svoj identitet, a ja mislim da čovjek treba radije 'biti' nego biti različit. Kada čovjek bude sposoban sam sebe razumjeti, i biti ono što zaista jest, on će pronaći svoje pravo mjesto u Prirodi i nitko ga neće moći zamijeniti za kamen, list ili konja. ☺

S engleskog prevela: Stela Kurpes

KRIZA ODGOJA I OBRAZOVANJA

Sabine Leitner

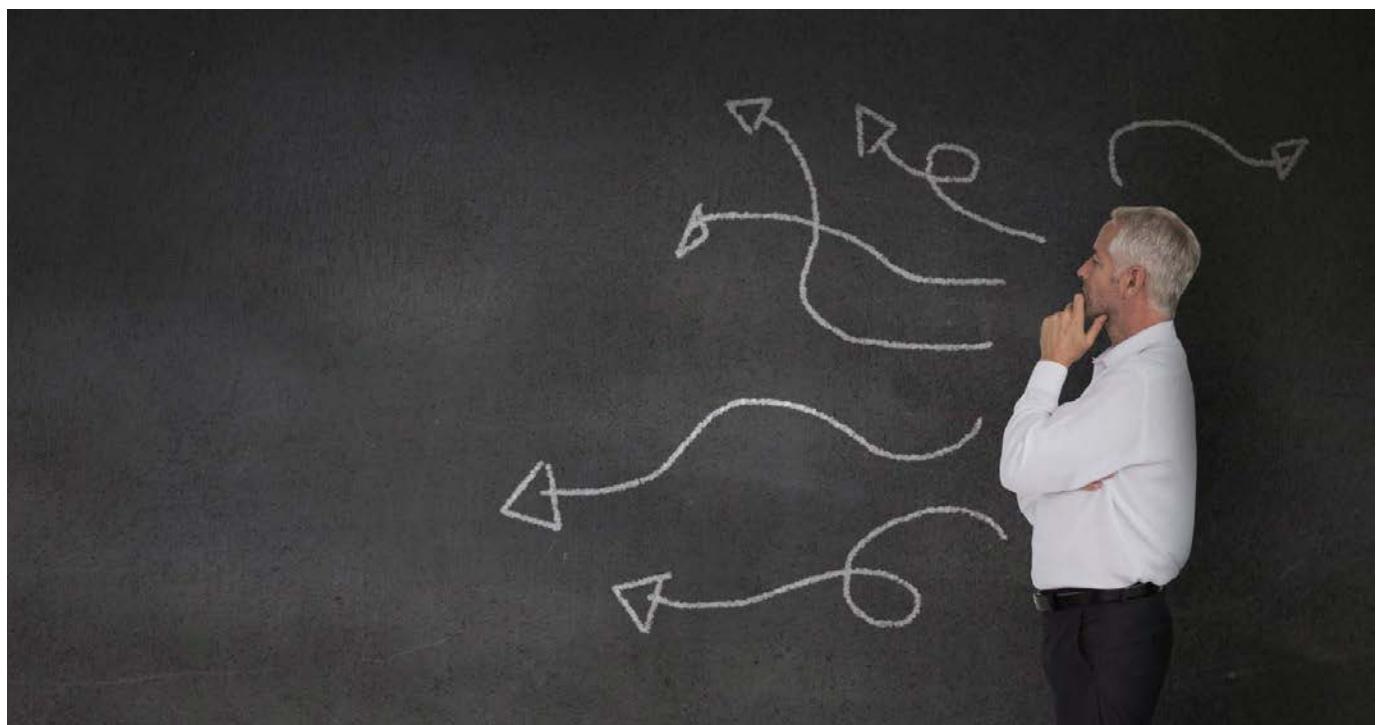
(nastavak iz prethodnog broja)

Razumijevanje naše krize

Svaki učitelj zna: da bi pružio dobru poduku, njemu samome mora biti jasno ono što podučava, koji su ciljevi i svrha poduke, koja su najbolja sredstva i način za ostvarenje tih ciljeva te kakve su sposobnosti i potencijal njegovih učenika. Nedostatak jasnoće ciljeva, slabo razumijevanje predmeta i beživotno izlaganje gradiva sigurno će dovesti do nezadovoljavajućih rezultata. Isto se odnosi na odgoj i obrazovanje općenito. U cilju osiguranja dobrog odgoja i obrazovanja, treba nam biti jasna njihova svrha, trebamo posjedovati duboko razumijevanje povijesti i kulture te imati jasnu viziju budućnosti. Također trebamo razumjeti, na vrlo dubokoj razini, prirodu ljudskog bića i kvalitete koje trebamo razviti da bi se mogli nositi s izazovima budućnosti.

Korijen naše moderne krize jest u tome što više ne možemo jasno sagledati ova pitanja i što više nismo uvjereni u istinitost i superiornost vrijednosti koje su postojale stoljećima u srcu naše civilizacije. Napokon, u njihovo ime počinjena su strašna zlodjela, u rasponu od inkvizicije i genocida, imperialističkog osvajanja, iskoristavanja drugih ljudi, zagađenja planeta do rasipanja prirodnih bogatstava budućih generacija.

Ove nagrizajuće sumnje o ispravnosti naših kulturno naslijedenih vjerovanja u izravnom su odnosu s krizom obrazovanja. Što ćemo prenijeti svojoj djeci? Koje vrijednosti su sigurne, provjerene i ispitane tako da mogu poslužiti kao temelj boljeg i pravednijeg svijeta sutrašnjice?

Postoje vremena u povijesti kada naslijedena vjerovalja i vrijednosti nisu upitni, kada se elementi kulture prenose zajedno s čitavim sklopom uvjerenja da su te ideje istinite i na neki način bolje od onih iz drugih kultura. Ta vremena čine zlatna doba svake civilizacije tijekom kojih je određeni svjetonazor proizveo vrhunac na svakom polju ljudskog djelovanja.

No, civilizacije slijede isti obrazac kao i živa bića: rastu i padaju, rađaju se i umiru. Nakon raspada obično slijedi prijelazno razdoblje, mračno doba ili srednji vijek. Nakon toga slijedi renesansa, tj. ponovno otkriće elemenata kulture prethodnih civilizacija koji omogućuju utemeljenje nove civilizacije i vode "ponovnom rođenju" (re-nesansi) duha i obnovi životne snage koja će dati oblik novoj kulturi i civilizaciji. Nakon pada Rimskog Carstva, Europa je ušla u tzv. mračno doba (rani srednji vijek). Ponovno otkriće mnogih zapisa grčkog, rimskog i egipatskog porijekla u periodu koji je kasnije nazvan renesansa, potpuno je promijenilo srednjovjekovni svjetonazor i dovelo do modernog doba, s dotad neviđenim znanstvenim otkrićima i tehnološkim napretkom.

Sve je veći broj modernih autora i akademika koji vjeruju da je zapadna civilizacija u opadanju i da ularimo u novo mračno doba. Simptomi propadanja bilo kojeg organizma obično su opća slabost, gubitak gipkosti i prilagodljivosti, uz istovremeno oslabljen "imunološki sustav".

Naš moderni svijet pokazuje mnoge od tih simptoma. Primjerice, prisutna je vrlo raširena i iscrplju-

juća sumnja u gotovo sve. Sumnja vezana uz Boga (postoji li On?), sumnja u čovjeka (nismo li svi mi sebične zvijeri kojima se ne može vjerovati?), sumnja u vlade i političare (svi su oni korumpirani) te sumnja u vlastite sposobnosti (tako smo slabi, a problemi tako veliki). Čak i posljednja utočišta sigurnih uvjerenja, znanost i tehnologija, počinju se tresti. Nije li znanost naša duboko intimna pitanja ostavila bez odgovora, nije li sebična primjena tehnologije uzrokovala mnoge od naših sadašnjih problema, i je li nas sav taj neviđeni napredak prošlog stoljeća uspio učiniti sretnijima, a svijet boljim?

Posljedice

S obzirom na to da se sumnja u sve i da smo svjesni kako je sve relativno, nismo ni sigurni čemu treba učiti našu djecu. Nekada općeprihvaćena svrha "izgradnje karaktera" postala je "indoktrinacija", stoga smo odgoj i obrazovanje ograničili samo na intelektualno vježbanje. Politička korektnost zabranjuje nam davati vrijednosne prosudbe, pa se stoga ustručavamo dati bilo kakvo moralno usmjerjenje. Budući da je jedini općeprihvaćeni kriterij upotrebljena vrijednost, formalno se obrazovanje počelo sve više koncentrirati na strukovnu izobrazbu te se glavnom svrhom obrazovanja smatra ospoznavanje ljudi vještina potrebnim tržištu rada. Posljedica toga jest da su moderni odgoj i obrazovanje sve sterilniji i lišeni onog ikustvenog i životnog, a što je potrebno za poticanje drugih aspeka ljudske prirode.

Negativni rezultati ovakvog razvoja postaju sve vidljiviji. Odgoj i obrazovanje koji uglavnom pružaju informacije, ne zadovoljavaju potrebe ljudskog bića i to je glavni razlog zašto mladi ljudi gube zanimanje za školu. Utilitarna orientacija nastavnog programa čini djecu otuđenom od vlastite kulture. Većina mlađih ljudi na Zapadu zna tako malo o kršćanskom simbolizmu, grčkoj mitologiji, klasičnoj glazbi ili velikim djelima vlastite književnosti jer se sve to ne smatra korisnim, pa tako nemaju ni pristup velikim umjetničkim djelima vlastite kulture. Odsječeni su od vlastitih korijena jer im nedostaje obrazovanje pomoću kojeg bi cijenili i tumačili elemente kulture koje su naslijedili. Naglasak na znanstvenoj i tehničkoj izobrazbi ne razvija u pojedincu nutarnje potencijale za suočavanje s izazovima života. Nepostojanje jasnog moralnog usmjerenja čini učenike ranjivijima u odnosu na utjecaje koji potencijalno mogu utjecati na njihove karaktere i pridonijeti opadanju standarda ponašanja.

Uloga filozofije

Svaka je kriza točka preokreta i traži ponovnu projekciju. Ta je ponovna procjena u osnovi filozofske prirode jer propituјemo temeljne aspekte našeg postojanja. U njegovom je središtu pitanje prirode ljudskog bića te svrhe i smisla naših života.

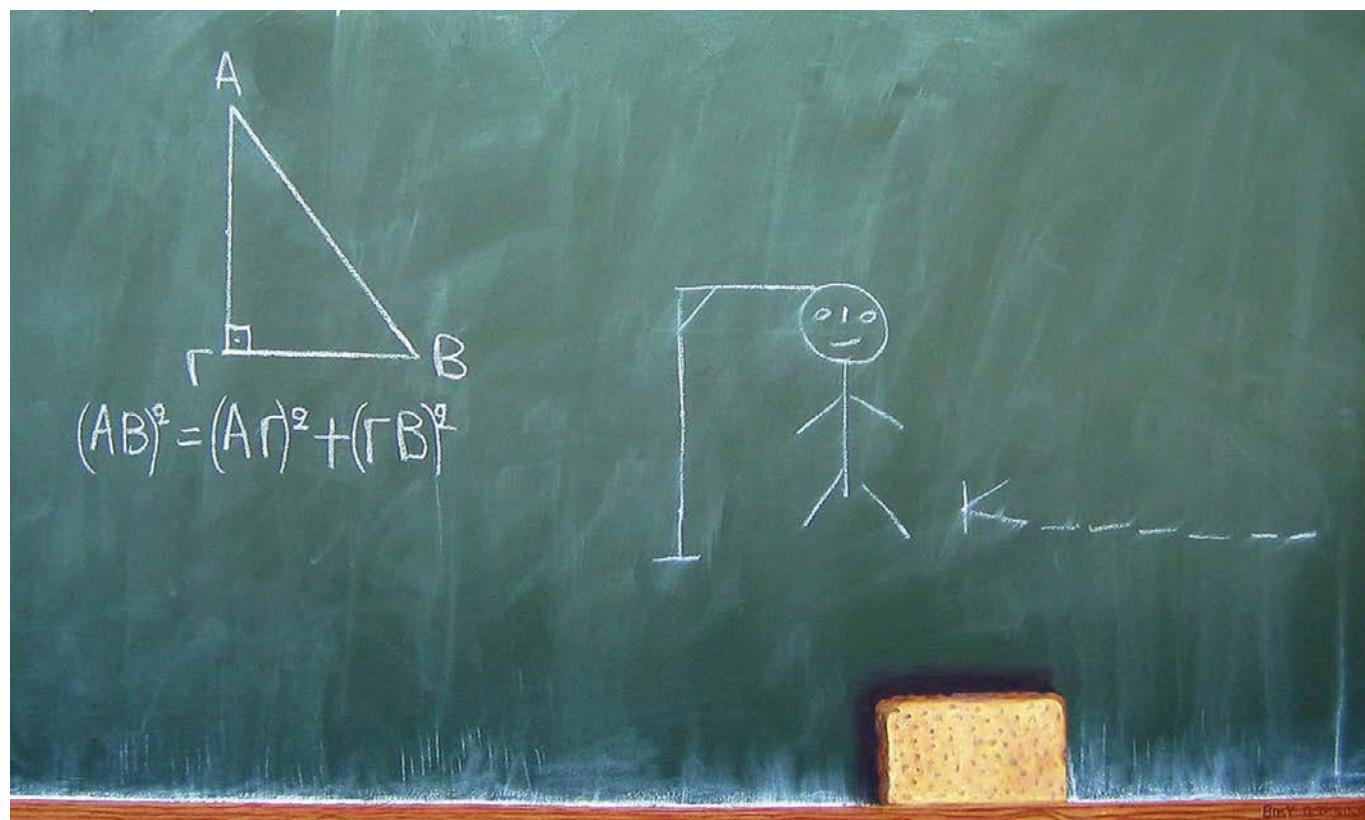
Moderan način mišljenja traži brza rješenja na razini problema. Drugim riječima: tretira simptome

umjesto uzroka. Tako se zanemaruje činjenica da problemi često imaju duble skrivene uzroke. Većinom nismo svjesni koliko je svako ljudsko pitanje povezano s dubokim filozofskim pitanjima.

U cilju dobivanja jasne ideje o svrsi, sredstvima i ishodu odgoja i obrazovanja, neizbjegno trebamo odgovoriti na pitanje o ljudskoj prirodi, životu i vrijednostima na kojima se temelji naša civilizacija. U protivnom ćemo zauvijek biti izgubljeni u strujanjima mišljenja, teorija i varljivih statistika bez stvarnih uporišta. Takoder nećemo biti u mogućnosti dovesti do istinske promjene i poboljšanja, nego samo zamijeniti jednu sklepanu strategiju drugom, tapkajući u mraku i ne znajući kamo zapravo idemo. Bez jasne vizije budućnosti, rođene iz jasnog razumijevanja problema, vlade će moći samo pasivno odgovoriti najjačim strujama mišljenja umjesto pokazati vodstvo.

Razumljivo je da će utilitarističko društvo, naviklo da na sve gleda s ekonomski točke gledišta, prirodno biti nesposobno vidjeti vrijednost filozofije. Ono je filozofiju svelo na ulogu davanja argumenata i vježbanje uma kritičkom mišljenju. Zaboravilo se da je filozofija izvorno ljubav prema mudrosti i da njena svrha nije propitivanje svega, već dosezanje jasnijeg razumijevanja.

Filozofija je urođena ljudska karakteristika. To je potreba za pitanjem "zašto", utemeljena na intuiciji da postoje odgovori koje treba pronaći. Ova žudnja za razumijevanjem bila je pokretač svake ljudske aktivnosti i potaknula je sva postignuća i otkrića čovječanstva.

Filozofija je puno više od same intelektualne aktivnosti, ona je aktivan pristup životu, pokušaj sjedinjenja mišljenja i djelovanja, te izražavanja i aktivnog življena onoga što znamo.

Filozofija možda ne vodi brzom, provjerljivom i mjerljivom proizvodu koji smo tako navikli očekivati, ali ona može dovesti do duboke transformacije u kojoj se i nalazi njena vrijednost.

Budućnost ovisi o razvoju ljudskog bića

Danas pridajemo puno važnosti ekonomskom i tehnološkom razvoju. Mislimo da ćemo kontinuiranim napretkom znanosti i povećanjem znanja o materijalnom svijetu moći riješiti sve svoje probleme. Ali, većina naših problema nije povezana s tehnološkim neuspjesima ili nedostatkom znanja; većina je naših problema povezana s našim ljudskim nesavršenostima, stoga nam najviše i treba razvoj ljudskosti – jedinstvenog potencijala koji leži u svakom pojedincu.

Iznimno je važno razumjeti da ljudi visoke nauobrazbe, zavidne pismenosti, sa znanjem matematike te širokog općeg znanja, nisu nužno i bolji ljudi. Nisu nužno ni sretniji ni ispunjeniji od drugih i nije sigurno da će takvi mudro koristiti svoje veće moći i utjecaj u društvu. Uostalom, Hitlerovi inženjeri u Auschwitzu bili su inteligentni i visokoobrazovani pojedinci.

Umjesto više znanja, više novca i više tehnologije, trebamo više mudrosti. Mudrost nije isto što i znanje;

ona leži u tome kako koristimo znanje. Moderni je čovjek u položaju u kojem uzrokuje više ozbiljne štete i uništenja nego ijedna prethodna generacija. Što moćnija postanu naša sredstva, to će potencijalno biti razornija kombinacija razvijenog intelekta i sebične pohlepe. Trebamo ljudska bića koja će koristiti svoja znanja i vještine ne samo za vlastitu korist, nego i za dobrobit drugih koji imaju manje. Ovo više nije pitanje opstanka određene kulture - ovo je pitanje opstanka čovječanstva.

Postaje jasno da trebamo odgoj i obrazovanje koji idu dalje od pružanja znanja i razvoja intelektualnih sposobnosti. Trebamo obrazovanje koje može probuditi i razviti i druge naše ljudske sposobnosti poput ljubavi, milosrđa, imaginacije, intuicije, snage volje, ustrajnosti i one koje će nam pomoći u ovladavanju svojom nižom prirodom.

Kako možemo probuditi taj potencijal? Kroz ono što se oduvijek smatralo najmoćnijim sredstvom obrazovanja: jasne ideje i živi primjer. ☺

Obrazovanje je... putovanje u nepoznato, sudjelovanje u pokretu univerzuma, življenje u bezvremenosti. Njegova svrha nije poboljšanje određenih sposobnosti, nego ono pomaže dati smisao našem življenju, interpretirati prošlost, pomaže da budemo neustrašivi i otvoreni prema budućnosti.

Hermann Hesse

Engleskog preveo: Krešimir Andjel

OTKRIĆA ROBOTA TLALOCA

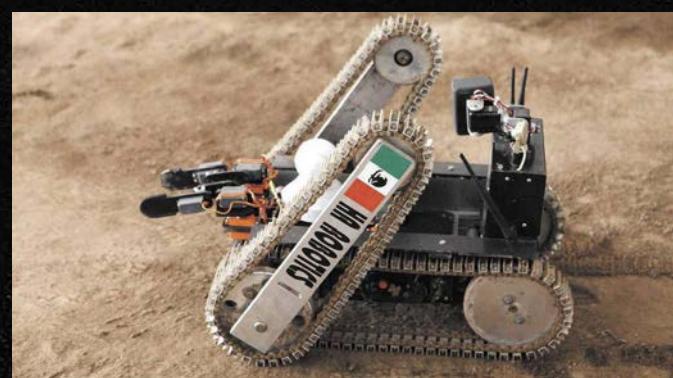
Arheološka istraživanja meksičkog Nacionalnog instituta za antropologiju i povijest u Teotihuacánu, drevnom *Gradu bogova*, dobila su upotrebljom robota sasvim novi smjer. Prvi robot "Tlaloc I", nazvan po bogu nebeske vode ili plamene kiše, jednom od važnih božanstava starih kultura Srednje Amerike, pušten je 2011. godine duž tajanstvenog tunela ispod hrama Quetzalcoatla, *Pernate zmije*, kako bi obavio detaljna snimanja. Tunel su 2003. godine slučajno otkrili meksički arheolozi Sergio Gomez Chavez i Julie Gazzola kada se uslijed jakih kiša nekoliko metara od Quetzalcoatlovog hrama otvorila neobična rupa. Bilo je očigledno da se radi o nečem izuzetno značajnom, ali su tada zbog neprikladne tehnologije bili spriječeni u dalnjem istraživanju. Otvor, koji se uskoro pokazao dubokim, doveli su u vezu s predodžbom o ulasku u podzemni svijet koja je snažno prisutna u arhitekturi ovog područja i s labirintom za koji se vjeruje da se nalazi ispod grada u razini podzemnih voda. Jedan ulaz u ovaj skriveni podzemni svijet nalazi se također ispod *Piramide Sunca*, najveće građevine Teotihuacána, mesta na kojem je, prema starim mitovima, svijet u davna vremena ponovno bio rođen.

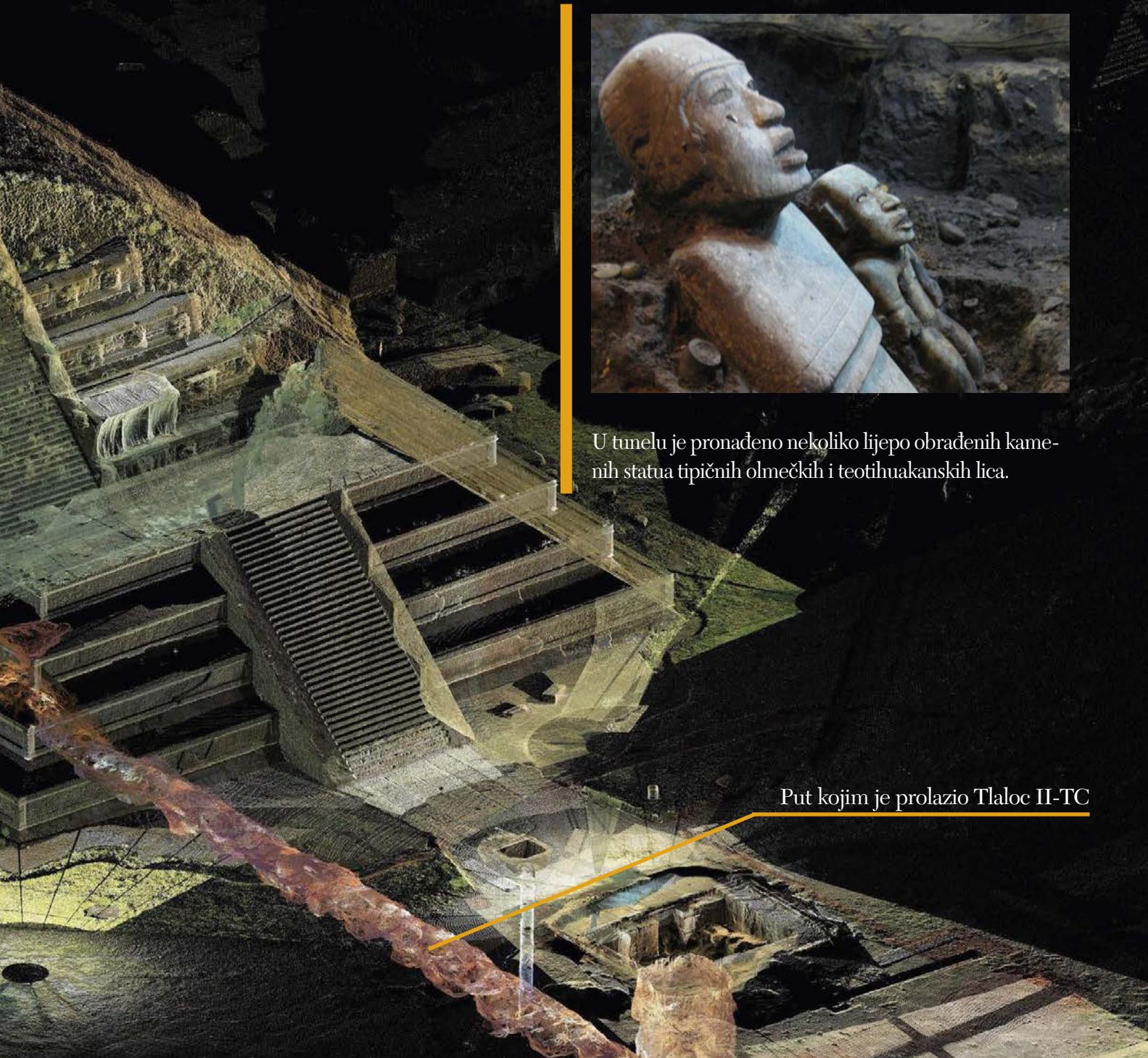
Već su prva istraživanja pokazala da su sami stonovnici grada namjerno zatrpani i zapečatili tunel stjenama i ostacima ruševina, a mogli su se vidjeti i potezi jednostavnim alatima. Ovakvo namjerno zatrpanjanje prostorija ili prekrivanje građevina prekrasnih fasada grubljim zdanjima bila je česta pojava prije još uvijek nerazjašnjenih napuštanja gradova krajem tzv. klasičnog doba, u periodu od VII. do IX. stoljeća. Primjer toga je i sam Quetzalcoatlov hram koji je bio potpuno prekriven grubim kamenim slojem.

Jesu li tako u nadolazećim dekadentnim vremenima željeli sačuvati nešto za budućnost i vrijeme kad će čovjek opet biti spreman prepoznavati i čuvati određene vrijednosti...?

Nakon dvije godine rada robot "Tlaloc I" zamijenjen je usavršenom verzijom nazvanom "Tlaloc II-TC" s čitavim nizom poboljšanja u kontroli, video kamarama, dodacima za lakše savladavanje prepreka i većim manevarskim sposobnostima. Za robotom-arheologom napredovali su ljudi-arheolozi otkrivajući na tisuće predmeta, od sitnih kuglica do fino izrađenih žrtvenih ponuda poput graviranih školjaka i kipova, što je potvrdilo pretpostavku o kulnoj namjeni i važnosti mesta.

U tunelu je pronađeno nekoliko lijepo obrađenih kamenih statua tipičnih olmečkih i teotihuakanskih lica.

Put kojim je prolazio Tlaloc II-TC

Strop tunela prekriven je svjetlucavim mineralima što evocira zvjezdano nebo. Na sedamdesetdrugom metru tunela otkrivene su dvije bočne prostorije, sjeverna i južna, u kojima je bilo pohranjeno više stotina neobičnih glinenih kugli (promjera 4 -12 cm) prekrivenih žutim komadićima jarozita.

Nedaleko od tih prostorija u tunelu je pronađena prostirka izrađena od organskog materijala na kojoj su se nalazile desetine glinenih posuda punih predmeta koji su još u fazi istraživanja. Starost ovog nalaza utvrđena metodom C-14 procijenjena je na najmanje tisuću i devetsto godina.

Daljnja snimanja duž tunela najavila su postojanje triju prostorija na njegovom dnu što je ujesen prošle godine, kada se napokon stiglo do kraja stotinjak metara dugog tunela i potvrđeno. Sličan koncept imamo i

ispod velike *Piramide Sunca* kod koje se tunel na kraju rastvara poput lista djeteline u četiri prostorije.

Najnovija objavljena otkrića krajem travnja ove godine donose još jednu neobičnost – tekuću živu koja dosad nije pronađena u Teotihuacánu.

Ispred triju prostorija pronađena je i nevjerojatna količina od oko 50 tisuća žrtvenih ponuda. Tragom ovih otkrića arheolozi se nadaju da bi u novootkrivenim prostorijama ispod Quetzalcoatlove piramide mogli pronaći ostatke teotihuakanskih vladara koje se već godinama bezuspješno traži... ☰

Dragan Slijepčević i Nataša Žaja

Francis Bacon

O AMBICIJI

Ambicija je poput žučljivosti koja čovjeka čini poduzetnim, gorljivim, pripravnim i radišnim, ako ga ništa ne zaustavi. Ali, ako ga se zaustavi i ako ne može postići ono što želi, ambicija se stisne i postane opasna i otrovna. Tako ambiciozni ljudi, ako vide otvoren put svome napredovanju, idu slobodno dalje i više su radišni nego opasni; ali ako im želje budu obuzdane, postanu iznutra nezadovoljni i zao pogled bacaju i na ljude i na poslove i najviše im godi kada stvari krenu naopako, a što je najgora osobina onoga u službi kralja ili države. Stoga, ako vladar primi u službu ambiciozne ljude, dobro je da s njima postupa tako da im omogući napredovanje, a ne nazadovanje; a budući da to ipak ne može proći bez neugodnosti, dobro bi bilo uopće ne imati posla s takvim ljudima. Jer, ako ne napreduju u službi, radit će tako da i služba padne zajedno s njima.

Premda smo rekli da ne bi bilo dobro uzimati u službu ambiciozne ljude, osim u krajnjoj nuždi, priliči da kažemo u kojim su slučajevima takvi ljudi potrebni. Za rat su potrebni dobri zapovjednici, ma koliko oni ambiciozni bili, jer koristi njihove službe nadoknađuju sve ostalo; a uzeti vojnika bez ambicije, isto je što i skinuti mu ostruge. Isto tako, ambiciozni su ljudi od velike koristi vladarima kao zaklon od svega što u sebi nosi opasnost i zavist; jer nitko ne želi biti u ulozi oslijepljenoga goluba koji uzlijeće sve više i više jer ne može vidjeti ništa oko sebe. Takvi su ljudi korisni i kod rušenja veličine bilo kojeg podanika koji se suviše uzvisio, kao što je Tiberije iskoristio Makroa u rušenju Sejanija.

Dakle, budući da ih se mora koristiti u takvim prilikama, ostaje nam kazati kako ih valja obuzdati da budu manje opasni. Manja je od njih opasnost ako

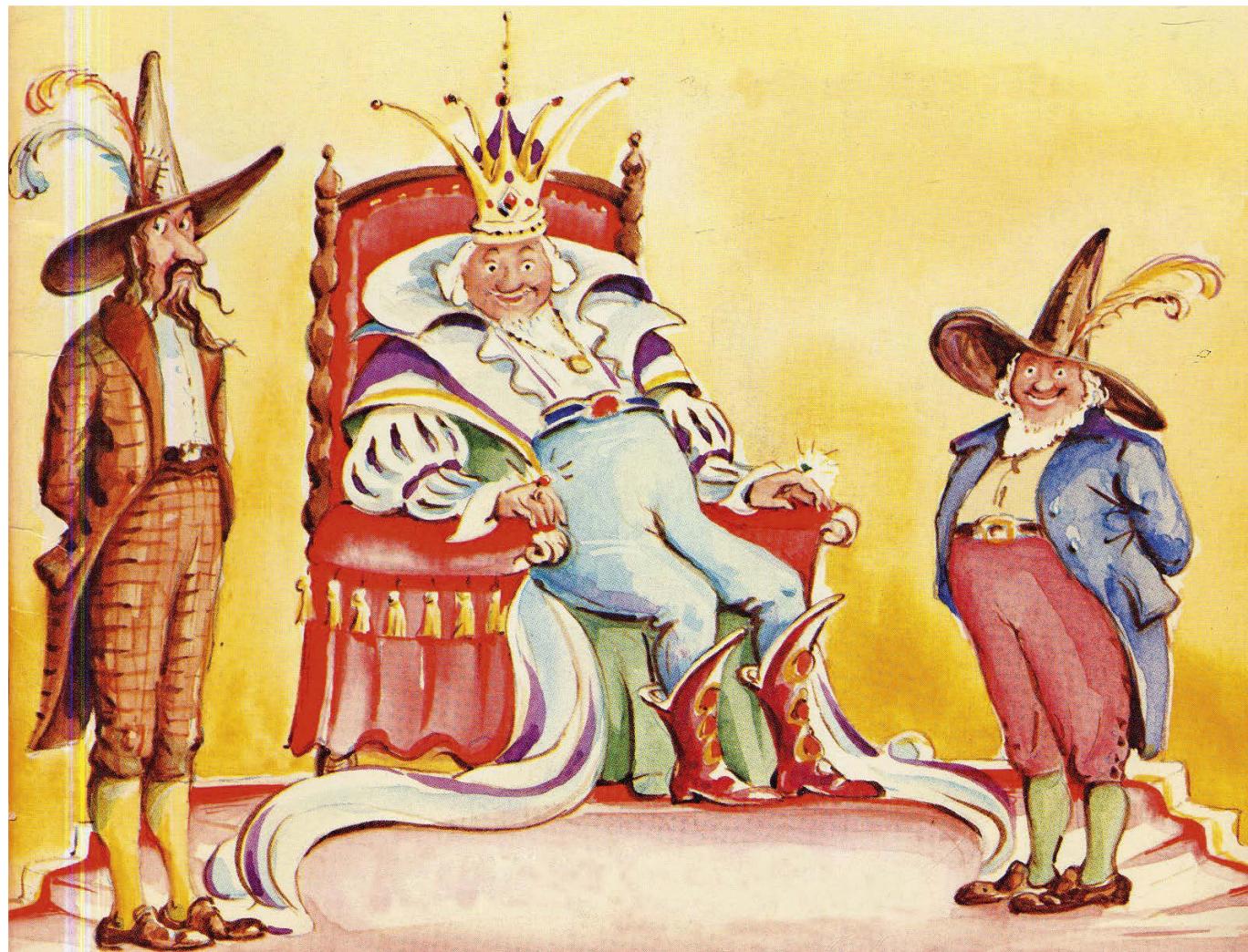
su nižega negoli plemenitoga roda, ako su više grube naravi nego blagi i omiljeni i ako su novaci, a ne okorjeli u lukavštini i učvršćeni u svojoj veličini. Neki misle da se radi o vladarevoj slabosti ako ima miljenike, ali od svih lijekova protiv ambicioznih velikaša, upravo je ovaj najbolji. Jer, kada se dijeljenje milosti ili nemilosti prepušta miljenicima, nemoguće je da će ikoga previše istaknuti. Zauzdati ih se može još i tako da im se za protutež postave isto tako tašti ljudi kao što su i oni sami. Ali tada mora postojati nekoliko posrednika koji će održavati stabilnost jer bez toga bi se balasta brod previše ljaljao. U najmanju ruku, vladar može potaknuti i priučiti neke manje važne ljude da postanu, tako da kažem, nešto poput biča za ambiciozne. Što se tiče toga da su takvi ljudi podložni propasti, ako su bojažljive prirode, onda to može izaći na dobro, ali ako su uporni i odvažni, onda to može ubrzati njihove nakane i pokazati se opasnim. Što se tiče njihova svršavanja, ako to okolnosti zahtijevaju, i ako se to ne može izvesti sigurno i iznenadno, jedini je način stalno izmjenjivati znakove milosti i nemilosti, jer tako neće znati što mogu očekivati i osjećat će se zbunjeni. Od

svih vrsta ambicija manje je štetna ona koja se odnosi na krupnije stvari, nego ona koja je prisutna u svemu; jer to stvara zbrku i kvari poslove. Ali ipak, manje je opasno u službi imati ambicioznog čovjeka koji se plete u poslove, nego čovjeka koji ima puno sebi podčinjenih. Onaj tko se nastoji istaknuti među sposobnim ljudima, laća se teške zadaće, ali to je uvijek dobro za narod. Ali onaj tko snuje postati jedini broj među nulama, propast je čitavog jednog doba.

Ambicija u sebi obuhvaća tri stvari: povoljan položaj za činjenje dobra, pristup kraljevima i vodećim ličnostima te mogućnost uvećanja vlastite sreće. Onaj tko posjeduje najbolju od ovih nakana i kada teži naviše, čestit je čovjek, a vladar koji može raspoznati namjere takvog čovjeka, mudar je vladar.

Uglavnom, neka vladari i državnici biraju ministre više vođene dužnošću nego napredovanjem; takve koje na rad potiče više savjest nego potreba za pokazivanjem i neka razlikuju poduzetne ljude od onih koji su to samo na riječima.

S engleskog prevela: Vlasta Nedela

IVAN LUKAČIĆ

Ariana Deranja

Ivan Lukačić, jedan od najznačajnijih skladatelja glazbenog baroka Dalmacije, rođen je u Šibeniku, između 1585. i 1587. godine. O njegovom životu ima vrlo malo podataka. Poznato je da je već s dvanaest godina stupio u red franjevaca konventualaca u Šibeniku. Samostanska knjižnica, jedna od najbogatijih na hrvatskoj obali s knjižnim fundusom iz ranog srednjeg vijeka, mogla je biti Lukačićev izvor prvih saznanja i mjesto primanja prvih poduka. Samo tri godine nakon zaređenja poslan je u Italiju na daljnje studije. Jedini pouzdani podatak o njegovom glazbenom školovanju i djelovanju vezan je uz Rim i uz dvije kratke rečenice iz dokumenata hrvatske crkve sv. Jeronima u Rimu. Ovdje se Lukačić spominje kao predvodnik glazbene svečanosti u crkvi 1614. godine, a na drugom mjestu spominje se da je stekao naslov magistra glazbe 1615. godine.

Godine 1618. napokon se vraća u Dalmaciju i to u svoj rodni Šibenik, u isti samostan iz kojeg je i krenulo njegovo životno putovanje. Ključna je godina u njegovom životu 1620. kad seli u Split i prihvata dužnost gvardijana samostana sv. Frane na Obali i kapelnika katedrale sv. Duje u Splitu. Poznato je da je, poduzetan i energičan u svom radu, bio poštovan i cijenjen kao malo koji gvardijan prije njega.

Međutim, služba u splitskoj katedrali bila je za njega kao glazbenika važnija od službe gvardijana.

U knjižnici samostana sv. Frane i danas nalazimo rijetke primjerke tiskanih muzikalija iz tog vremena, što govori o vrlo razvijenom glazbenom repertoaru koji mu je bio dostupan.

Stoljećima nepoznat

Prepostavlja se da je njegov opus bio značajan, međutim ostala je sačuvana samo jedna zbirka moteta pod naslovom *Sacrae Cantiones Singulis Binis Ternis Quartenis Quinisque vocibus Concinendae* (Svete pjesme pjevane jednoglasno, dvoglasno, troglasno, četveroglasno i peteroglasno), koja je danas jedini izvor o vrijednosti njegovog rada i djelovanja. Zbirka je izdana u Veneciji 1620. godine i sastoji se od pet svezaka: *Cantus, Altus, Tenor, Bassus i Organum*. Objavio ju je njegov prijatelj, franjevac Jacopo Finetti, ugledni skladatelj Ancone i kapelnik u Veneciji.

Neobično je što je jedini poznati tiskani primjerak zbirke slučajno pronašao dr. Dragan Plamenac u Državnoj knjižnici u Berlinu 30-tih godina XX. stoljeća. Do tada ime Ivana Lukačića kao skladatelja nije bilo poznato na ovim prostorima, čak ga ne spominje ni najpoznatiji hrvatski muzikolog Franjo Ksaver Kuhač koji je krajem XIX. stoljeća revno tragaо za glazbenicima hrvatskog podrijetla.

Sacre cantiones

Zbirka *Sacrae Cantiones* (Svete pjesme) zbirka je moteta namijenjenih bogoslužju. Njihovi su tekstovi uzeti iz Biblije ili liturgijskih crkvenih knjiga, osim dva moteta s tekstrom nepoznata podrijetla. Kreću se od jednoglasnih pa sve do peteroglasnih, a iz njihove strukture se razabire da se radi o višegodišnjem skladateljskom opusu majstora polifonog oblikovanja.

Vidljivo je da je Lukačić mijenjao i prilagodavao biblijske tekstove, izostavljao dijelove rečenica, mijenjao redoslijed stihova kako bi ih prilagodio svojim skladbama. Ali uvijek nenametljivo i s mjerom kako bi stvorio određeni dramski naboj dionice, što predstavlja preteču budućih oratorija; motet *Quam pulchra es* koji je strukturiran kao niz dijaloških situacija između zbora i četiri solista, te *Domine, puer meus* kao dijalog između Isusa i stotnika koje povezuje pripovjedač, da bi na kraju sva trojica pjevala tekst koji pripada pripovjedaču. Sami su tekstovi u književnom smislu monolozi. Također, niti jedan tekst ni glazba se ne ponavlja.

Lukačić se često služi i *ecco* efektima u pjevanju, a skoro svaki motet sadrži neki poseban kontrapunktski postupak, što upravo pokazuje Lukačićevu veliku i za ono doba iznenadujuću maštovitost.

Analizom njegovih djela uočava se uvijek srednji put u melodiji, utemeljen na proporciji i skladu

između renesansnih elemenata na zalazu i novoprdošlih baroknih karakteristika. Od svega uzima ponešto, ali ostaje vjeran svom stilu koji kroz jednostavnost donosi osjećaj duhovnog mira.

Svaki je motet jedinstven i zasebna cjelina u odnosu na druge. Najljepšim se smatraju: troglasni *Domine, puer meus iacet* (Gospodine, moj sluga leži), četveroglasni *Quam pulchra es* (Kako si lijepa) i *Ex ore infantium* (Iz usta djece), te peteroglasni *Canite et psallite* (Pjevajte i svirajte) u kojima dolazi do izražaja visoka umjetnička ljepota.

Danas su Lukačićevi moteti dio standardnog baroknog koncertnog repertoara. Da li su oni prvo ili zadnje Lukačićeve djelo, jedino djelo, ili samo dio bogatog repertoara, za sada možda zagubljenog ili zauvijek izgubljenog, ostaje nepoznanica. U svakom slučaju, zahvaljujući upornim istraživačima i ljubiteljima glazbe dobili smo priliku odškrinuti jedan zatvoren glazbeni prozor XVII. stoljeća i približiti današnjem vremenu živu ljepotu baroknog zvuka. ☩

LUTKE I MARIIONETE

Podrijetlo, simbolika i povijest

Irene Melfi Svetko

ŠTO JE UMJETNOST LUTAKA I MARIONETA?

Umjetnost je izraz ljepote i ako je ljepota, kao što kaže Platon, odraz arhetipa ili ideje ljepote, umjetnost marionete onda sadrži u sebi ljepotu slike, teksta, muzike i sklada čitave predstave. Prava umjetnost ima duboku poruku koja više govori intuiciji negoli razumu promatrača. Pronaći izvorište prve marionete ili prve lutke jednako je bezizgledno kao i pronalaženje prve skulpture ili prve slike. Možda je to umjetnost koja dolazi s Homo sapiensom. Iznova stvoriti život u svim njegovim aspektima, prastari je san čovjeka. Kroz povijest je umjetnost lutaka bila

način izražavanja u misterijskim obredima i ceremonijama. Dakle, potreba za izradom lutaka nije nova jer one su prisutne još od pradavne prošlosti. Lutka nije samo lutka. Marioneta ili lutka treba osobu koja njome rukuje i koja joj daje život. Pravi umjetnik može jednostavnim komadom tkanine "oživjeti" karakter marionete, tj. udahnuti mu dušu. Lutkar je taj koji daje život. Zvukovi i glazba su bitni jer oni stvaraju atmosferu, ali joj glas lutkara posuđuje dušu i čini je prepoznatljivom.

Lik koji lutka predstavlja je uvijek jednostavniji od stvarnog lika koji mu služi kao predložak. Budući da su joj glavni pokreti naglašeni, pomalo i karikirani, lutke

plijene pažnju publike kao ni jedna druga umjetnost. Bernard Shaw je u pismu Vittoriu Podrecciju rekao: "Marioneta pokreće osjećaje jer razvija maštu kod publike."

Između lutkara i lutke važna je magija. Lutka je odraz lutkara. Ona nije samo stvar, već živo biće s osobnošću koju prenosi osoba koja njome rukuje. Oživljena, ona započinje svoj život. Duša se inkarnira u tijelu i čini ono što želi lutkar. To je suština lutkarske umjetnosti. Lutka slijedi imaginaciju lutkara i odražava njegovu nutarnju ljepotu. Lutkar ulazi u lik, prožima ga i identificira se s njime te ga koristi da prenese poruku. Ostvarena, ta je simbioza jedinstven fenomen, postignuće savršene harmonije. Tako lutkarska umjetnost i lutkarstvo predstavljaju jedinstven i univerzalni jezik.

Lutkarov se duhovni svijet odražava u njegovim likovima. On spušta svoje biće niz duge konce. Lutka ne može neovisno posredovati između lutkara i publike. Ono što bi moglo bolje definirati kazalište lutaka i lutke su naglašeni pokreti. Pomoću pokreta, gesta i jezika lutka ponovno oživljava nešto što već postoji u mašti gledatelja. Ona to postiže naglašenim reakcijama koje publika općinjeno prati. U predstavi je ponešto od svakog gledatelja i poruka nepogrešivo dolazi do njega, premda ne uvijek svjesno.

Marioneta i lutka mogu biti prenaglašene u svojoj estetici i gotovo silovitim pokreta, no one nas potiču na razmišljanje. Njihova predstava postaje zrcalo koje gledatelja suočava s onim najboljim i najgorim u njemu.

Mimo trendova i hirova u izvedbenoj umjetnosti postoji nešto što održava lutkarsko kazalište, a to je njegova sposobnost da spoji suprotnosti i da da formativni element za gledatelje. Lutkarska umjetnost je jedan od načina prikazivanja suvremenog života i u tom su je smislu Grci u vrijeme svoga sjaja koristili kako bi iz svakog gledatelja izvukli ono najbolje.

LUTKE KROZ POVIJEST

Sve civilizacije među svojim arheološkim ostacima imaju maske koje su upotrebljavane za prenošenje misterijskih poruka, kao što su na primjer pretkolumbijska maska *Tumaco* (Kolumbija), obredna maska iz Mongolije, zastrašujuće tibetanske maske, maske *Noh teatra* u Japanu, indijanske drvene maske, životinjske maske zaštitnika *Dharma*. U muzeju Louvre nalazi se egipatska zglobno spojena, pokretna glava Anubisa izrađena od pečene gline.

Egipat

Herodot u V. st. pr. Kr. spominje pokretne figure koje su se pomicale pomoću žica. Opisao je figuru plodnosti koju su Egipćani nosili u procesiji na svečanostima u čast Ozirisa.

Grčka

Kazalište, osobito lutkarsko, oduvijek je prisutno u edukaciji čovjeka i njegovom duhovnom uzdizanju. To dokazuju eleuzinski misteriji i Eshilove drame, iako je prolaskom vremena i slabljenjem civilizacije izgubljen onaj magični učinak koji je ta umjetnost imala na publiku. Eshilu se, pored drugih tehnika, pripisuje usavršavanje tragične maske, korištenje

roga za pojačanje glumčeva glasa, što se već upotrebljavalo u misterijima, kao i to što je grčki dramatičar Tespis postao popularan među kazališnim glumcima. Kao što filozof Jorge Livraga (1930.-1991.) primjećuje: "Psihološka uloga tih trikova, povećavanje visine i pojačavanje snage glasa, služila je stvaranju okruženja u kojem su se pojavljivali bogovi i heroji u Eshilovim djelima." Ksenofont opisuje svoju posjetu kući Atenjanina Kalije 422. g. pr. Kr. Zabilježio je da je, među razonodama koje je domaćin pripremio za svoje goste, bio i lutkar imenom Fotein Sirakužanin koji je održavao predstave u Dionizijevom kazalištu. Aristotel daje sljedeći opis lutaka: "Vrhovni gospodar univerzuma ne treba posjedovati brojne poslanike ili izvore za upravljanje svim djelovima svoga golemog carstva. On naprsto treba jedan čin svoje volje, na isti način na koji oni koji rukuju lutkama samo trebaju povući nit da bi pokrenuli glavu ili ruku nekog od tih malih ljudi, potom njegova ramena, njegove oči, a ponekad sve dijelove njegove osobe, postižući ubrzno ljepotu i sklad."

Heron Aleksandrijski, grčki matematičar i učenjak, rođen 20. i umro 62. objašnjava koliko je kompleksan sustav potreban za pokretanje lutaka. On je sam imao kazalište s automatskim mehanizmima. Sokrat govori o lutkama aludirajući možda na sofiste, a Platon u VII. knjizi *Države*, u *Mitu o pećini*, kako bi objasnio da je osjetilni svijet samo sjena svijeta ideja ili arhetipova, govori o drvenim ili kamenim likovima koji prolazeći ispred vatre projiciraju svoje sjene.

Indija

U drevnoj hinduističkoj mitologiji *Adi-Nat*, prva lutka, izlazi iz usta Brahme, Stvoritelja. Prva su se lutkarska kazališta temeljila na sanskrtskim epovima *Mahabharati* i *Ramayani*. Tijekom mnogih stoljeća lutke su pratili oštiri, ali dojmljivi zvukovi svirala od trske ili koštane flauta.

Enrique Vesely, češki pisac koji se posvetio proučavanju lutkarstva, kaže za podrijetlo marioneta: "Koljevka kazališta lutaka bila je Indija i od tamo se ono raširilo svijetom. Iz Indije, točnog mjesta rođenja, prešlo je u Perziju, zatim u Arabiju, a saudijski Romi donijeli su ga u Europu preko Grčke i Italije."

Japan

Tradicionalno japansko kazalište lutaka u kojem svakom lutkom upravlja jedan ili više lutkara naziva se *bunraku*. Lutke su rezbarene u drvu, pomicale su oči i usta i mogle su pokretati prste. Pratile su ih pjesme izvođene na instrumentu s tri žice zvanom *shamisen*, a korištena je za upućivanje molitvi bogovima prilikom obreda.

Indonezija, Java i Bali

U Indoneziji, na Javi i Baliju lutkarstvo i kazalište sjena također su korišteni pri vjerskim svečanostima. UNESCO je umjetnost sjena 2003. godine proglašio usmenom i nematerijalnom baštinom čovječanstva.

Kina

U Kini, tisuću godina prije Krista, koja je također preuzela kazalište sjena za vrijeme dinastije Zhou, car Mou je naredio da se iz središnje Azije dovedu umjetnici i preuzme umijeće izrade lutaka koje su kasnije i sve do današnjih dana korištene u obrednim plesovima i ceremonijama.

Indijanci iz Arizone

Hopi Indijanci sa sjeverozapada Arizone upotrebljavaju lutke već više od tisuću godina. Oni su tradicionalno uzgajali kukuruz i druge usjeve, a bili su vješti u rezbarjenju i bojanju lutaka koje su odijevali u šarene tkanine i ukrašavali sjajnim perjem. U svojim su obredima predstavljali legende čiji su sadržaj bile teme povezane s poljoprivrednim kulturama koje su uzgajali. Posjedovali su vrlo duboko znanje, a tijekom ceremonija su prinosili žrtve bogovima ili silama prirode.

Francuska

U Francuskoj je umjetnost lutkarstva imala velike pokloниke kao što su bili Sarah Bernhardt, Voltaire, Delacroix, Balzac, Alfred de Musset i George Sand. *Theatre des Amis* koje je bilo na vrhuncu slave od 1854. do 1872. godine, davalо je predstave za odrasle pripadnike francuske elite.

Anatole France je o ovom kazalištu rekao: "Lutke podsjećaju na egiptiske hijeroglifne, što znači da predstavljaju nešto čisto i mistično... a kada uprizoruju Shakespeareovu dramu ili Aristofana, vjerujem da vidim pjesnikove misli prikazane kao svete likove na zidovima hrama."

Njemačka

Johan Wolfgang von Goethe postavio je maleno kazalište u parku palače Belvedere u Weimaru. Kazalište se zvalo *Teatar prirode*. Goethe je bio općinjen kazalištem lutaka. Za pisanje *Fausta*, djela koje ga je učinilo besmrtnim, nadahnula ga je lutka koju je kao dječak video u predstavi u Frankfurtu. Predstava je bila rađena prema tekstu nekog anonimnog umjetnika iz 1587. godine, naslovljenog *Povijest doktora Johanna Fausta, čuvenog maga i čarobnjaka*.

Austrija

U Austriji se trenutno ističe Salzburško kazalište lutaka s izuzetnom tehnikom lutaka na koncu, prikazujući u svome programu seriju velikih opera W. A. Mozarta, kao što su *Bastien i Bastiena*, *Don Giovanni*, *Čarobna frula*, *Otmica iz Saraja* i *Figarov pir te Rossinijevog Seviljskog brijača* i Orašara Petra Iljiča Čajkovskog. ☺

S engleskog preveo: Zvonko Jadrešin

PTICE PLAMENOG PERJA

Maja Kovač

Prelijepi plamenci žarke boje perja i elegantnih kretnji ostavljaju bez daha sve koji ih imaju prilike vidjeti okupljene u velikim jatima u plitkim boćatim lagunama Afrike, Južne Amerike i Jugozapadne Azije. Njihova ružičasta boja perja povezana je s načinom prehrane i potječe od karotenoida iz mikroskopskih algi i račića. Za razliku od odraslih jedinki, ptice imaju bijelo perje kao i plamenci u zatočeništvu koji u hrani dobivaju pre malo karotenoida.

Plamenci su izrazito društvene ptice, što osobito dolazi do izražaja tijekom sezone parenja, kada se na tisuće jedinki okuplja na odabranom mjestu kako bi u isto vrijeme počeli odgajati potomstvo. Roditeljstvo započinju osobitim obrednim "plesom" u kojem istovremeno sudjeluju i mužjaci i ženke. Gacajući kroz plitku vodu priljubljeni jedan uz drugoga, na stotine plamenaca visoko uzdignutih vratova ponosno mašu kljunovima lijevo-desno uz glasno gakanje.

Mužjak i ženka ostaju doživotni par te zajednički grade gnijezdo na mjestu koje obično izabere ženka. U gnijezdo u obliku humke od blata visine tridesetak centimetara

Prošle godine u zoološkom vrtu u Adelaidi u Australiji uspavan je najstariji plamenac na svijetu, 83-godišnji Greater. Patio je od teškog artritisa i bio gotovo slijep, pa je veterinarski tim smatrao najhumanijim da ga se uspava.

polažu do dva jaja koja naizmjence čuvaju oba roditelja, a kad se za mjesec dana izlegu ptice, zajednički ih i hrane. Prilikom hranjenja se roditelji i ptice međusobno prepoznaju po glasanju. Već za dva tjedna ptice izlaze iz gnijezda i tada ih roditelji napuštaju. Mladi odlaze u takozvane "ptičje škole", gdje ih čuva određen broj odraslih jedinki, a nakon otprilike dva mjeseca postaju sasvim samostalni.

Plamenci su jedna od vrsta kod koje je otkrivena sposobnost *unihemisfernog sporovalnog sna*, tj. mirovanje i odmor jedne polovice mozga, dok je druga budna i aktivna. Za razliku od nama poznatog sna, kada su oba oka zatvorena i obje strane mozga pokazuju smanjenu svijest, kod ove vrste sna jedna je polovica mozga u dubokom snu, a druga polovica je aktivna i oko ostaje otvoreno. Ova sposobnost istovremene aktivnosti i kontroliranog odmora otkrivena je ponajprije kod ptica koje poduzimaju dugotrajne letove tijekom migracija. No, ovaj fenomen pronašli smo i kod domaće kokoši, običnog kosa, galeba, sokola, ali i kod dupina, kitova i morskih lavova.

Broj plamenaca se danas u svijetu ubrzano smanjuje, pa su neki od njih uvršteni na Crvenu listu zaštićenih vrsta Međunarodnog saveza za očuvanje prirode. Glavni je razlog tome gubitak staništa zbog isušivanja močvarnih područja i njihovo sve veće onečišćenje. Time je ugrožena i ova dragocjena vrsta koju su drevni Egipćani i južnoamerički narod Mocha smatrali utjelovljenjem boga Sunca... ☀

PONOVljeno IZDANje!

MUDROST INDIJANACA

Veliki Duh (Wakan Tanka) je u svim starima: on je u zraku koji udišemo. Veliki Duh je naš otac, a zemlja je naša majka. Ona nas hrani, ono što stavimo u nju, ona nam vraća.
Veliki Grom (Bedagi), Wabanaki Algonquin

Knjiga Mudrost Indijanaca je zbirka mudrih indijanskih izreka koja objedinjuje misli velikih indijanskih voda. Izreke starih američkih Indijanaca sabrane u ovoj knjizi plod su njihovog dubokog životnog iskustva koje se naraštajima sakupljalo i kao najveće blago prenosilo s koljena na koljeno.

Mudri su bili stari Lakote. Znali su da čovjekovo srce postaje tвrdo kad se udalji od prirode i da nepošтivanje živih, rastućih stvari također vodi i nepošтivanju ljudi.

Poglavica Oglala Sioux-a

Naše je vjerovanje da je ljubav prema posjedovanju slabost koju treba nadlaziti. Ona privlači materijalni dio, a ako joj se dozvoli, s vremenom će poremetiti čovjekovu duhovnu ravnотзу. Zbog toga djeca zarana moraju naučiti ljepotu davanja. Treba ih učiti da daju ono što najviše vole kako bi mogla osjetiti radost davanja.

Wahpeton Santee Sioux

MUDROST
INDIJANACA

OSIJEK: D. Neumana 6, 031 200 630
PULA: Uspon na Kaštel 2, 098 900 4406
RIJEKA: Jadrarska 5/3, 051 213 020
SPLIT: Slavićeva 47, 021 486 366
VARAŽDIN: V. Nazora 1, 095 5959 950
ZADAR: JJ.Strossmayera 8, 098 840 270
ZAGREB: Ilica 36, tel: 01 481 2222, fax: 01 2330 450

WWW.NOVA-AKROPOLA.HR

PONOVljeno
IZDANje!

Iako je čovjek sa svojim duhovnim sposobnostima ostvario velik broj pronalazaka, nikad neće otkriti pronalazak koji može nadmašiti Prirodu po ljepoti, jednostavnosti i neposrednosti, u čijem stvaranju ne nedostaje ništa i ništa nije prekomjerno.

Leonardo da Vinci